

RECENZJA

rozprawy habilitacyjnej oraz pozostałego dorobku naukowego

dr Edyty Lis

sporządzona na życzenie Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych

Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

1. Uwagi ogólne

Przystępując do recenzji habilitacyjnej dr Edyty Lis chciałbym pokreślić, że jej dorobek naukowy jest mi częściowo znany. Habilitantka zajmowała się przede wszystkim problematyką podmiotowości w prawie międzynarodowym, w tym przede wszystkim problematyką odpowiedzialności prawnomiędzynarodowej państwa. Znane mi są również jej prace dotyczące rozstrzygania sporów międzynarodowych.

W 2009 roku Habilitantka obroniła na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej rozprawę doktorską zatytułowaną „Przesłanki odpowiedzialności prawnomiędzynarodowej państwa”. Szkoda, że rozprawa ta nie została opublikowana.

W trakcie jednej lub dwóch konferencji naukowych, miałem także okazję wysłuchać wystąpień Habilitantki.

Zgodnie z art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742 ze zm.), stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

- 1) posiada stopień doktora;
- 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:

a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub

b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowym lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub

c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;

3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

2. Osiągnięcie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, może stanowić część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego.

3. Obowiązek publikacji nie dotyczy osiągnięć, których przedmiot jest objęty ochroną informacji niejawnych.”

Habilitantka bez wątplenia spełnia warunek formalny wyżej wymienionego przepisu, to znaczy posiada stopień naukowy doktora.

W niniejszej recenzji odniosę się w pierwszej kolejności do osiągnięć naukowych Habilitantki, a następnie do oceny monografii naukowej „Wpływ opinii doradczych stałych trybunałów międzynarodowych na rozwój ochrony praw człowieka”, którą wskazała ona jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 219 ust. 1. pkt 2a ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. W ostatniej kolejności odniosę się do przesłanki określonej w pkt. 3 ustępu pierwszego wyżej wymienionego przepisu, a mianowicie aktywności naukowej Habilitantki.

2. Dorobek naukowy

Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, dorobek naukowy Habilitantki obejmuje kilkadziesiąt wypowiedzi naukowych (autorskich i współautorskich), w których skład wchodzi: 18 rozdziałów w monografiach naukowych (w tym 16 po

doktoracie), 11 artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych, 2 rozdziały podręcznika akademickiego, 2 recenzje (w tym 1 po doktoracie), 2 sprawozdania (przed doktoratem) oraz 1 biogram. Jej publikacje ukazały się w języku polskim i angielskim.

Publikacje Habilitantki koncentrują się wokół następujących obszarów: źródła prawa międzynarodowego, podmiotowość w prawie międzynarodowym oraz załatwianie sporów międzynarodowych.

Spośród publikacji dotyczących źródeł prawa międzynarodowego warto zwrócić uwagę na artykuł „Zasada dobrej wiary w prawie międzynarodowym” opublikowany w „Studia Iuridica Lublinensia” (2016, t. XXV, nr 1). Autorka omówiła w nim poglądy przedstawicieli nauki prawa międzynarodowego w tym zakresie, a także praktykę STSM i MTS. Interesujące jest omówienie zasady dobrej wiary w odniesieniu do prawa traktatów, zakazu nadużycia praw, zasady estoppel i sposobu prowadzenia negocjacji.

Do drugiego obszaru publikacji, to znaczy podmiotowości w prawie międzynarodowym, Habilitantka zaliczyła kilkanaście artykułów. Muszę powiedzieć, że nie wszystkie te publikacje dotyczą podmiotowości w ścisłym tego słowa znaczeniu. Niekiedy dotyczą one funkcjonowania organizacji międzynarodowych czy też odpowiedzialności państwa. Wydaje się, że publikacje dotyczące tej ostatniej kwestii stanowią pokłosie nieopublikowanej pracy doktorskiej Habilitantki.

Nie mam wątpliwości, że wśród publikacji dotyczących omawianego obszaru jest wiele bardzo wartościowych. Na podkreślenie zasługuje ich aktualność poprzez odniesienie się do toczących się obecnie dyskusji doktrynalnych oraz prac Komisji Prawa Międzynarodowego.

Gdy chodzi z kolei o trzecią grupę dorobku naukowego Habilitantki, to został on poświęcony załatwianiu sporów międzynarodowych. Wskazała ona na kilkanaście publikacji, spośród których większość dotyczy opinii doradczych. Częściowo zatem dorobek ten pokrywa się z problematyką ujętą w monografii habilitacyjnej.

Oceniając całościowo dorobek naukowy Habilitantki nie mam wątpliwości, że spełnia on określone prawem wymagania do nadania stopnia doktora habilitowanego. Większość publikacji to opracowania bardzo solidne, które świadczą o dobrej orientacji w prawie międzynarodowym i umiejętności dostrzeżenia aktualnych wyzwań. Żałować należy, że Habilitantka nie ma publikacji w najbardziej prestiżowych czasopismach międzynarodowych. Wydaje się, że szczególnie

prawnicy zajmujący się prawem międzynarodowym powinni dbać o to, aby głos polskiej doktryny był obecny w debacie naukowej wykraczającej poza nasze granice.

3. Monografia habilitacyjna

Osiągnięciem naukowym wskazanym we wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego jest monografia „Wpływ opinii doradczych stałych trybunałów międzynarodowych na rozwój ochrony praw człowieka” (Lublin 2022, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie- Skłodowskiej w Lublinie, ISBN: 978-83-227-9660-3, ss. 724).

Uzasadniając taki wybór tematu monografii habilitacyjnej, Autorka wskazuje na zjawisko tak zwanego „sądowego tworzenia prawa oraz wpływu stałych trybunałów międzynarodowych na kształtowanie ochrony praw człowieka i uregulowań w tym zakresie w prawie międzynarodowym”. Jej zdaniem, we współczesnej społeczności międzynarodowej występuje zjawisko proliferacji trybunałów międzynarodowych. Ze względu na ich dużą liczbę i bardzo zróżnicowany charakter nie przyjęto w literaturze prawniczej zarówno polskiej, jak i zagranicznej ogólnej i powszechnie akceptowanej definicji „trybunału międzynarodowego”. Habilitantka zauważa, że w wielu opracowaniach pomija się często istotną kompetencję trybunałów międzynarodowych, a mianowicie kompetencję doradczą. Dostrzega ona coraz większy wpływ trybunałów międzynarodowych na rozwój prawa międzynarodowego oraz fakt, że ochronę praw człowieka uznaje się powszechnie za podstawowy cel prawa międzynarodowego.

Zdaniem Habilitantki, kilka powodów przemawiało na rzecz doboru takiego tematu monografii. Po pierwsze – coraz bardziej ulega zatarciu różnica pomiędzy interpretacją i stosowaniem prawa a jego tworzeniem. Po drugie – opinie doradcze są wciąż niedocenianym instrumentem w rozwiązywaniu kwestii prawnych. Po trzecie – opinie doradcze, inaczej niż wyroki sądów międzynarodowych, wywołują skutki erga omnes. Po czwarte – opinie doradcze mogą, tak jak orzeczenia sądowe, odgrywać istotną rolę w rozwoju prawa międzynarodowego oraz w procesie tworzenia prawa. Po piąte – coraz częściej przedmiotem opinii doradczych są, bezpośrednio lub pośrednio, kwestie dotyczące ochrony praw człowieka. Po szóste – w polskiej literaturze prawniczej nie ma monograficznych opracowań dotyczących

wpływu opinii doradczych stałych trybunałów międzynarodowych na rozwój ochrony praw człowieka.

Habilitantka wskazuje, że celem monografii jest analiza prawna wpływu opinii doradczych stałych trybunałów międzynarodowych na rozwój ochrony praw człowieka oraz określenie, czy istnieje korelacja pomiędzy ewolucją ochrony praw człowieka i jej wpływem na treść opinii doradczych. Tak określony główny cel badawczy wymagał także wskazania bardziej szczegółowych celów, a mianowicie, czy niewiążące opinie doradcze mogą w istotny sposób wpływać na rozwój ochrony praw człowieka oraz, czy opinie regionalnych trybunałów praw człowieka, ze względu na ich geograficznie ograniczony zakres oddziaływania, wpłynęły na rozwój ochrony praw człowieka w regionie, czy też na płaszczyźnie powszechnej.

Monografia habilitacyjna składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia oraz bibliografii.

Nie ukrywam, że przy tak szeroko zarysowanym temacie monografii, kluczowe znaczenie ma wstęp oraz rozdział pierwszy, w którym Autorka wyjaśnia podstawowe założenia metodologiczne. Otóż zdecydowała się ona ograniczyć rozważania do stałych trybunałów międzynarodowych. Chodzi tu zatem o działalność opiniodawczą trybunałów o kompetencji ogólnej – Stałego Trybunału Sprawiedliwości Międzynarodowej i Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości. Gdy chodzi o trybunały wyspecjalizowane, to uwzględniła ona Międzynarodowy Trybunał Prawa Morza oraz niektóre trybunały regionalne, takie jak Europejski Trybunał Praw Człowieka, Międzyamerykański Trybunał Praw Człowieka oraz Afrykański Trybunał Praw Człowieka i Ludów. Wyłączyła ona natomiast z zakresu rozważań Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Trybunał EFTA – uzasadniając, że nie wydają one opinii doradczych. W przypadku Ameryki Łacińskiej i Karaibów z zakresu badań wyłączono Stały Trybunał Rewizyjny Mercosur. Wyłączono także Wspólny Trybunał Sprawiedliwości i Arbitrażowy OHADA (Organisation pour l'harmonisation en Afrique du droit des affaires). Ważnym kryterium przyjętym przez Autorkę było to, czy dany trybunał obejmuje swoją kompetencją zagadnienia praw człowieka.

W ramach rozdziału pierwszego dużym wyzwaniem dla Habilitantki było zdefiniowanie pojęcia opinii doradczej. Każda przyjęta w tym zakresie definicja będzie w mniejszym lub większym stopniu arbitralna. Opinie doradcze umożliwiają mając podmiotom, które się o nie zwróciły, uzyskanie porady prawnej (moim zdaniem

– to niezbyt szczęśliwe sformułowanie) w kwestiach niezbędnych do prawidłowego wykonywania ciężących na nich zobowiązań międzynarodowych. Ostatecznie Autorka uznała, że opinie doradcze nie są wyrokami, choć czasami prawo przewiduje obowiązek stosowania się do nich. Nawet jeżeli mają one charakter niewiążący, to mają one istotny wpływ na praktykę stosowania prawa.

Rozdział drugi został poświęcony działalności opiniodawczej Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości. Autorka omówiła podmiotowy i przedmiotowy zakres kompetencji doradczej MTS oraz procedurę doradczą, tak aby ustalić, w jakim zakresie opinie doradcze mogą dotyczyć ochrony praw człowieka. W pierwszej kolejności odniosła się ona do metod interpretacji i zakresu stosowania traktatów dotyczących ochrony praw człowieka. Pozwoliło to na ustalenie, czy szczególne cechy traktatów dotyczących ochrony praw człowieka wpływają na interpretację gwarantowanych w nich praw i wolności. Autorka dokonała analizy opinii doradczych odnoszących się do praw i wolności gwarantowanych w Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych oraz w innych konwencjach przyjętych pod auspicjami ONZ. Uwzględniła ona także opinie doradcze określające wzajemne relacje pomiędzy międzynarodowym prawem humanitarnym a prawami człowieka. Odniosła się ona także do zagadnień o charakterze proceduralnym, w tym do zasady równości stron w postępowaniu oraz do immunitetu jurysdykcyjnego specjalnych sprawozdawców.

W rozdziale trzecim Autorka zamieściła rozważania dotyczące Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Przedstawiła ona kompetencję doradczą ETPCz wynikającą z postanowień Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (art. 47) oraz Protokołu nr 16. Ten ostatni Protokół przewiduje prawo kierowania przez najwyższe sądy krajowe wniosków o wydanie opinii doradczej. Autorka uznała, że Protokół ten przyczynił się do wzmocnienia ochrony praw człowieka w ramach Rady Europy oraz do ożywienia kompetencji doradczej ETPCz. Przedmiotem rozważań były także opinie doradcze dotyczące zagadnień o charakterze proceduralnym wydane na podstawie art. 47 Konwencji. Odnosiły się one do wyboru sędziów do ETPCz, w tym do kwestii zapewnienia parytetów przy doborze kandydatów.

Rozdział czwarty został poświęcony kompetencji doradczej Międzyamerykańskiego Trybunału Praw Człowieka. Autorka zbadała prawa stanowiące przedmiot opinii doradczych zawarte w AKPCz, w kolejności zgodnej z

systematyką Konwencji, w tym: zakaz dyskryminacji i równość wobec prawa, prawo do życia i wyjątki od zakazu stosowania kary śmierci, prawo do rzetelnego procesu, prawa dziecka, w tym dzieci migrantów. Analiza dotyczyła także opinii doradczych MATPCz odnoszących się do ubiegania się i otrzymania azylu. Autorka odniosła się do prawa do skutecznego środka prawnego.

W rozdziale tym Autorka odniosła się do opinii doradczych dotyczących związku pomiędzy ochroną środowiska a prawami człowieka. Uwzględniła ona także opinie doradcze dotyczące zasady wyczerpania krajowych środków prawnych, która stanowi warunek dopuszczalności skarg lub zawiadomień (petitions) w świetle postanowień AKPCz, a także kompetencji Międzyamerykańskiej Komisji Praw Człowieka do rozpatrywania zawiadomień, sporządzania sprawozdań i przekazywania spraw do MATPCz.

Rozdział piąty dotyczy kompetencji opiniodawczej innego regionalnego trybunału praw człowieka – Afrykańskiego Trybunału Praw Człowieka i Ludów (ATPCziL). Przede wszystkim Autorka udzieliła odpowiedzi na pytanie dlaczego, pomimo szeroko zakreślonej kompetencji doradczej, ATPCziL zasadniczo odmawia udzielenia opinii. Zbadła ona najnowszą opinię doradczą odnoszącą się do zgodności przepisów prawa krajowego dotyczących włóczęgostwa z prawami gwarantowanymi jednostkom w afrykańskich dokumentach z zakresu ochrony praw człowieka. Przeanalizowała ona także opinię doradczą dotyczącą zagadnień o charakterze proceduralnym – podmiotów uprawnionych do kierowania wniosków o wydanie opinii doradczej i uruchamiania postępowania spornego przed Trybunałem.

Każdy z czterech rozdziałów poświęconych poszczególnym trybunałom zawiera osobne podsumowanie rozważań. W niniejszej recenzji ograniczę się do przedstawienia dokonanego przez Autorkę podsumowania całości rozważań.

Otóż podkreśla ona, że opinie doradcze trybunałów międzynarodowych – dzięki stosowaniu wykładni dynamicznej i interpretacji zgodnej z zasadą efektywności – przyczyniły się, choć w różnym zakresie, do rozwoju ochrony praw człowieka, a także miały wpływ na kształtowanie się powszechnego prawa międzynarodowego.

Zdaniem Autorki, stałe trybunały międzynarodowe poprzez opinie doradcze wpływają na rozwój ochrony praw człowieka, interpretując i stosując prawo międzynarodowe zgodnie z zasadą pro homine, przy czym zakres tego wpływu – w zależności od aktywności danego trybunału – jest różny.

Wykazuje ona, że nawet niewiążące opinie doradcze mogą w istotnym stopniu wpływać na rozwój ochrony praw człowieka. Dzieje się tak ze względu na perswazyjny charakter opinii doradczych oraz na autorytet trybunału, który taką opinię wydał.

Zdaniem Autorki wreszcie, nawet opinie doradcze regionalnych trybunałów praw człowieka wpływają co do zasady na rozwój ochrony praw człowieka w danym regionie. Ponadto, opinie doradcze MATPCz i ETPCz, wpływały na praktykę państw w zakresie będącym przedmiotem danej opinii doradczej, prowadząc nawet do zmian ustawodawstwa krajowego.

Przystępując do oceny monografii habilitacyjnej dr Edyty Lis chciałbym rozpocząć od ogólnego stwierdzenia, że Autorka wykonała ogromną pracę. Świadczy o tym nie tylko objętość książki, ale także szczegółowość rozważań. Nie ukrywam, że dzięki lekturze monografii dowiedziałem się bardzo wiele na temat kompetencji oraz decyzji trybunałów, także tych, których aktywności wcześniej nie analizowałem. Z pewnością dużą wartością dodaną monografii jest przekroczenie przez Autorkę „europocentrycznego” horyzontu badań naukowych. Zbyt często problematykę ochrony praw człowieka ograniczamy do tego, co dzieje się na naszym kontynencie. Na podkreślenie zasługuje bardzo staranny język, jak również precyzyjne usystematyzowanie rozważań. Biorąc książkę do ręki i patrząc na jej objętość, miałem obawy, że znajdzie się w niej wiele zbędnych i oczywistych rozważań, tak zwanych wypełniaczy. Tak na szczęście nie jest. Można mieć czasami wątpliwość, czy niektóre fragmenty są rzeczywiście niezbędne z punktu widzenia metodologii i celu rozważań, ale na pewno nie są to dociekania całkowicie niezwiązane z problematyką opisywaną przez Autorkę.

Nie mam też zasadniczych zastrzeżeń merytorycznych. Inna rzecz, że Autorka nie podejmuje się formułowania twierdzeń nowatorskich i kontrowersyjnych. Jedyna kwestia, co do której na pewno nie mogę się z nią zgodzić, to twierdzenie, że „w przeciwieństwie do regionalnych trybunałów praw człowieka MTS ma możliwość przyczynienia się do rozwoju międzynarodowego prawa praw człowieka jako części zwyczajowego prawa międzynarodowego lub ogólnych zasad prawa”. Nie tylko jako naukowiec, ale także jako członek TSUE, muszę temu stanowczo zaprzeczyć..

Mój problem z jednoznacznie pozytywną oceną monografii jako stanowiącą znaczny wkład w rozwój nauki prawa, dotyczy metodologii. Nie ukrywam, że

czytając wnioski badawcze, do których doszła Autorka, odnoszę wrażenie, że sam mógłbym je sformułować wyłącznie na podstawie tytułu monografii. Szczerze mówiąc, nie za bardzo wiem, co Autorka chciała osiągnąć – oprócz oczywiście bardzo szczegółowego i interesującego opisanie działalności opiniodawczej kilku trybunałów.

Zacznę od kwestii zasadniczej. Czym jest bowiem ochrona praw człowieka oraz dlaczego zasadniczy wpływ na jej rozwój i zakres miałyby mieć opinie doradcze stałych trybunałów międzynarodowych? To, że wszelkie decyzje organów sądowych, międzynarodowych i krajowych, stałych i ad hoc, uwzględniają w mniejszym lub wielkim stopniu prawa człowieka, jest rzeczą oczywistą.

W świecie współczesnym ochrona praw człowieka jest obecna we wszystkich gałęziach i dziedzinach prawa. Nie za bardzo wiem, także po przeczytaniu książki, dlaczego akurat opinie doradcze stałych trybunałów międzynarodowych miałyby mieć jakieś szczególne znaczenie. Oczywiście dotyczą one najrozmaitszych aspektów ochrony praw człowieka i bardzo dobrze, że tak się dzieje.

Założenie metodologiczne Habilitantki było moim zdaniem błędne z kilku powodów.

Po pierwsze, nie wiadomo, jaki był cel ograniczenia analizy wyłącznie do opinii doradczych, czy też czegoś na ich kształt, gdyż pojęcie to jest bardzo nieprecyzyjne. Najlepiej ilustruje to funkcjonowanie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, którego wpływ na kształtowanie się systemu ochrony praw człowieka jest kolosalny i wykraczający poza nasz kontynent. Trudno mi zrozumieć, dlaczego warto badać tylko niewielki promień działalności tego Trybunału związany jedynie z Protokołem nr 16 i art. 47 EKPCz.

Po drugie, analizowanie ochrony praw człowieka w wymiarze całościowym jest zadaniem praktycznie niewykonalnym. Habilitantka powinna wybrać konkretną dziedzinę lub dziedziny ochrony praw człowieka. Tylko wówczas można by dojść do wniosków, które byłyby przydatne dla nauki i praktyki prawa. Zamiast tego mamy niczym ze sobą nie powiązane analizy takich problemów jak prawo do samostanowienia, procesy dekolonizacyjne, macierzyństwo zastępcze, znaczenie zasady *nullum crimen sine lege* czy reguły wyłaniania sędziów w celu zapewnienia przestrzegania rządów prawa. Sprawia to momentami wrażenie „kotła Gargamela”.

Po trzecie wreszcie, dokonany przez Autorkę wybór organów sądowych, których działalność poddała ona analizie, jest całkowicie arbitralny. Nie znajduję na

przykład przekonujących argumentów, aby uznać, że działalność ETPCz w zakresie wydawania opinii doradczych w trybie Protokołu nr 16 jest na tyle odmienna od procedury prejudycjalnej przed TSUE (czy choćby opiniowania umów międzynarodowych w trybie art. 218 TFUE), aby ten ostatni organ całkowicie wyłączyć z zakresu badań. Siłą rzeczy, tak arbitralne zdefiniowanie przedmiotu analiz przez Habilitantkę czyni wszelkie poczynione przez nią wnioski mało wiarygodnymi.

Pomijając znaczenie, jakie dla nauki prawa mogą pełnić niekiedy teksty opisowe lub sprawozdawcze (z czym jednak nie w pełni się zgadzam), trudno jest mi jednoznacznie uznać, że monografia Habilitantki stanowi znaczny wkład w rozwój nauki prawa. Jest to w gruncie rzeczy opisanie – skądinąd bardzo rzetelne – wybranych decyzji organów międzynarodowych. Jednak rozważania Autorki niczego nie udowadniają, bo po prostu – z uwagi na zakres analizowanej problematyki – nie mogą.

Być może Autorka chcąc spełnić oczekiwania środowiska naukowego w odniesieniu do procedury habilitacyjnej, chciała za wszelką cenę wydać książkę. Napisanie rzetelnej książki wymaga jednak pomysłu i zidentyfikowania konkretnego problemu badawczego, którego analiza uzasadnia konieczność napisania monografii. Mam wrażenie, że wielu młodych naukowców boi się wszczynania procedury habilitacyjnej na podstawie cyklu artykułów. Jeżeli są to artykuły opublikowane w prestiżowych czasopismach, a równocześnie podejmujące inspirujące – i być może nawet wąskie – problemy prawne, to jest to w moim przekonaniu o wiele większy wkład w rozwój nauki prawa aniżeli pisanie monografii, do której – bądźmy szczerzy – rzadko ktoś będzie zaglądał.

4. Aktywność naukowa

Nie mam wątpliwości, że przesłanka istotnej aktywności naukowej została przez Habilitantkę spełniona.

Przez cały okres swojej działalności Habilitantka jest związana z Katedrą Prawa Międzynarodowego Publicznego, na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Tutaj też prowadzi zajęcia ze studentami. Wypromowała łącznie 27 licencjatów i jednego magistra.

Zatrudniona była także na stanowisku adiunkta w Wyższej Szkole Humanistyczno- Ekonomicznej im. Jana Zamoyskiego z siedzibą w Zamościu. Współpracowała także z Wyższą Szkołą Handlową w Radomiu.

Ukończyła prestiżową Akademię Młodych Dyplomatów w ramach szkolenia ze współpracą z École nationale d'administration oraz Urzędem Komitetu Integracji Europejskiej.

Przed uzyskaniem stopnia doktora nauk prawnych uzyskała stypendium Institute of International Public Law and International Relations Thessaloniki – Greece, dzięki któremu odbyła tam staż badawczy. Prowadziła badania w Poznańskim Centrum Praw Człowieka Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk.

Odbyła staże w Max Planck Institute for Comparative Public and International Law w Heidelbergu. Najpierw realizowała projekt badawczy “Evolution of the case law of the Inter-American Court of Human Rights concerning the protection of vulnerable groups”, a następnie projekt badawczy “Corruption and human rights in the case law of Inter-American human rights treaty bodies”. Obecnie uzyskuje już zgodę na pobyt badawczy w tym samym Instytucie w celu realizacji kolejnego projektu „Gender perspective in the recent case law of the Inter-American Court of Human Rights”.

W 2022 roku odbyła kwerendę i przeprowadziła badania na temat Wpływu działalności orzeczniczej i opiniodawczej Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości na rozwój prawa międzynarodowego w Bibliotece Pałacu Pokoju w Hadze (Peace Palace Library). Pobyt był finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach projektu Mobilność 35+, w programie Dialog (nr umowy 0283/DLG/2018/10).

Przy kilku okazjach Habilitantka współpracowała z Uniwersytetem Komeńskiego w Bratysławie.

Habilitantka aktywnie uczestniczy w konferencjach krajowych i międzynarodowych.

Wykonuje również zawód radcy prawnego.

5. Konkluzja

Dotychczasowe ustalenia i oceny pozwalają sformułować końcowy wniosek. Niezależnie od podniesionych wątpliwości co do metodologii przyjętej w monografii habilitacyjnej, uważam, że przedstawiona przez dr Edytę Lis monografia zatytułowana „Wpływ opinii doradczych stałych trybunałów międzynarodowych na rozwój ochrony praw człowieka”, a także jej pozostały dorobek naukowy, jej aktywność naukowa i dydaktyczna, odpowiadają wymaganiom stawianym w przewodzie habilitacyjnym.

